

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวเคราะห์นอกระบบ โนโตะ และผู้อ่าน ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับแยกส่วนจุดประกาย มีขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งตามลักษณะการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย

แหล่งข้อมูล : 1. ผู้บริหารของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และผู้บริหารของฉบับแยกส่วนจุดประกาย โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในส่วนของผู้บริหารนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

- 1) อติศักดิ์ สิมบุ่งพัฒนกิจ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
- 2) อองอาจ หึงพาณิชย์ บรรณาธิการฉบับแยกส่วนจุดประกาย

2. ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่กำกับการนำเสนอเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการศึกษาคือ กองบรรณาธิการฉบับแยกส่วนจุดประกาย ที่รับผิดชอบเนื้อหาฉบับวันจันทร์-วันเสาร์ ทั้งสิ้น 13 คน โดยถือเอาผู้ดำเนินการชุดปัจจุบันที่ยังคงทำงานอยู่ในช่วงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2539 จนถึงสิ้นสุดระยะเวลาทำการศึกษานี้จะใช้วิธีสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูล 3 ระดับคือ

- 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์
- 2) ทศนคติและความคิดเห็น ในฐานะสื่อมวลชน และความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกาย
- 3) กระบวนการทำงานของกองบรรณาธิการจุดประกาย ผู้วิจัยใช้

วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมศึกษาถึงกระบวนการทำงานในกองบรรณาธิการ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมโต๊ะข่าว การแสดงความคิดเห็น พิจารณาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามแนวคำถาม และการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจถึงขีดจำกัดของกระบวนการนำเสนอข่าว ประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย เนื้อหา และผู้อ่านต่อไป

เนื้อหา

ประชากร : ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัย คือฉบับแยกส่วนจุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ที่ออกจำหน่ายตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2536 ถึงวันที่ 21 มีนาคม 2539 จำนวนทั้งสิ้น 1095 ฉบับ

กลุ่มตัวอย่าง : ผู้วิจัยใช้การเลือกช่วงเวลา (selection of time period) กล่าวคือได้กำหนดช่วงเวลาของเนื้อหาที่จะศึกษา ในช่วง 3 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ครอบคลุมการดำเนินงานของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ตั้งแต่เริ่มแรกคือในปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน อันเป็นปีที่ทำการวิจัย พ.ศ. 2539

จากนั้นได้สุ่มตัวอย่างเลือกวัน (selection of dates) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียน (rotation sampling) กล่าวคือ เลือกตัวอย่างโดยหมุนเวียนกระจายไปตามวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ โดยเลือกฉบับแรก คือฉบับวันจันทร์ที่ 22 มีนาคม 2536 จากนั้นนับไปทุก 8 วันจะเป็นฉบับที่ถูกเลือกต่อไป ซึ่งจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจายไปตามวันในหนึ่งอาทิตย์ ครบทั้ง 3 ปี เป็นจำนวนทั้งสิ้น 118 ฉบับ

3. ผู้อ่าน

ประชากร : ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรในการสำรวจความคิดเห็นของผู้อ่านคือผู้อ่านสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจทั้งหมด ที่มีรายชื่ออยู่ในระยะเวลาที่ทำการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง : การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic sampling) โดยเลือกสุ่มตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากกรอบตัวอย่างนั้นเรียงลำดับในลักษณะที่คละเคล้าอยู่แล้ว

หลังจากที่ได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้อ่านทางไปรษณีย์ ทั้งสมาชิกที่เป็นบุคคล และหน่วยงานต่างๆ จากนั้นให้สมาชิกกรอกข้อมูลทั่วไป รวมทั้งระบุว่าเคยอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกายหรือไม่ ถ้าไม่เคยให้ส่งต่อไปยังบุคคลในครอบครัว คนใกล้ชิด หรือคนที่อยู่ในสถานที่เดียวกับสมาชิก ซึ่งติดตามอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกายเป็นคนตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้อ่านสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และอ่านจุดประกาย
2. ผู้อ่านสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ แต่ไม่อ่านจุดประกาย
3. ผู้อ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของคุณลักษณะที่เป็นเอกสาร โดยเฉพาะข้อมูลที่น่าสนใจในการวิเคราะห์เนื้อหาใช้ฉบับแยกส่วนจุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ จากแฟ้มข้อมูลของโต๊ะข่าวจุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ โดย

พิจารณาจากประเภทของเนื้อหา ปริมาณความถี่และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาแต่ละประเภท

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ นโยบาย เนื้อหา และผู้อ่าน เครื่องมือที่ใช้จึงมีความแตกต่างกันดังนี้

นโยบาย : 1. แนวคำถาม ในการเก็บข้อมูลด้านนโยบาย ประกอบด้วย

- คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ วัย เพศ ตำแหน่ง ฯ
- คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงาน
- คำถามเกี่ยวกับทัศนคติ และความคิดเห็น ได้แก่ ทัศนคติใน

วิชาชีพสื่อมวลชน ความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของฉบับแยกส่วนจุดประกาย และความคิดเห็นต่อเนื้อหาที่นำเสนอในฉบับแยกส่วนจุดประกาย

- คำถามเกี่ยวกับนโยบายของฉบับแยกส่วนจุดประกาย เหตุผลในการตัดสินใจออกฉบับแยกส่วนจุดประกายในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

2. แนวคำถาม ในการสำรวจความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย

- คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ วัย เพศ ตำแหน่ง รายได้ ระดับการศึกษา ฯ

ทัศนคติในวิชาชีพสื่อมวลชน ความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ความคิดเห็นต่อเนื้อหาที่นำเสนอในฉบับแยกส่วนจุดประกาย

- คำถามเกี่ยวกับการทำงาน ได้แก่ การเลือกประเด็นข่าว เหตุผลในการเลือกเสนอข่าวอะไร หรือไม่ อย่างไร การรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของผู้อ่าน ข้อจำกัดในการทำงาน ฯลฯ

2. เนื้อหา

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหา คือ ฉบับแยกส่วนจุดประกาย ผู้วิจัยจึงให้ตารางเก็บตัวเลข (coding sheet) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยแยกประเภท ดังนี้

1. ตารางบันทึกสัดส่วนของเนื้อหาในแต่ละประเภท แยกตามหน้า โดยแสดงปริมาณพื้นที่ของเนื้อหาต่อหนึ่งหน้า เพื่อเปรียบเทียบกับปริมาณของเนื้อหาประเภทต่างๆ

2. ตารางบันทึกปริมาณของเนื้อหา จะบันทึกความถี่ในการเสนอเนื้อหาแต่ละประเภทในฉบับแยกส่วนจุดประกาย โดยการนับจำนวนชิ้นของเนื้อหาแบ่งตามลักษณะเนื้อหาเป็น 11 ประเภท ดังนี้

- สารคดีเชิงข่าวหรือสารคดีประกอบข่าว
- สารคดีความสนใจทั่วไป
- เรื่องที่แสดงความคิดเห็น/จุดยืนของผู้เขียน
- เรื่องที่รายงานโดยไม่แสดงจุดยืนของผู้เขียน
- เรื่องที่มุ่งกระตุ้นสำนึกทางสังคมอย่างเด่นชัด
- เรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องใกล้ตัว
- เรื่องที่นำเสนอเรื่องราวของชนชั้นสูง
- เรื่องที่นำเสนอเรื่องราวของชนชั้นกลาง
- เรื่องที่นำเสนอเรื่องราวของชนชั้นกรรมาชีพ/ผู้ด้อยโอกาส
- เรื่องที่เน้นการให้ข้อมูลความรู้
- เรื่องที่ให้ความสนุกสนาน เป็นเรื่องเบาสมอง

3. ตารางบันทึกสาระสำคัญของเนื้อหา โดยพิจารณาสารคดีแต่ละเรื่องว่ามีแนวทางการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะใดบ้าง ซึ่งแต่ละเรื่องอาจจะมีส่วนประกอบมากกว่า 1 ข้อ

- การเสนอเรื่องราว ประเด็น หรือมุมมองใหม่ ที่ยังไม่มี การนำเสนออย่างแพร่หลาย
- การอธิบายความ ให้ข้อมูลความรู้ รายงานความคืบหน้า หรือแสดงให้เห็นถึงปัญหาของเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- เสนอประเด็นความขัดแย้ง พร้อมแสดงความคิดเห็นประกอบ และ/หรือให้ทางออกกับเรื่องราวที่นำมาเสนอ
- เสนอทัศนะอย่างหลากหลายของผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ผู้สังเกตการณ์ รวมทั้งนักวิชาการ

4. ตารางบันทึกรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา โดยบันทึกความถี่ของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแต่ละประเภท แบ่งเป็น

- เขียนเชิงรายงานด้วยภาษาที่เรียบง่าย การดำเนินเรื่อง กระชับ ไม่เน้นบรรยากาศของเหตุการณ์
- เน้นการพรรณนาบรรยากาศของเรื่อง ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์นั้นๆ
- ดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบของเรื่องสั้น มีการนำบุคคลจริง มาเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง
- ประกอบไปด้วยความคิดเห็นของผู้เขียน วิพากษ์วิจารณ์ อย่างตรงไปตรงมา มีลักษณะของการพูดกับผู้อ่านโดยตรง
- เขียนด้วยลีลาสนุกสนาน สร้างความรู้สึกผ่อนคลาย เป็นกันเองกับผู้อ่าน

การกำหนดหน่วยที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิเคราะห์นโยบาย เนื้อหา และผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพมหานคร ฉบับแยกส่วนจุดประกาย ผู้วิจัยได้ใช้หน่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา 2 ประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถอธิบายได้ในเชิงปริมาณ ดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

-แนวคิดหลัก (Theme) โดยพิจารณาเนื้อหาแต่ละชิ้นว่ามีแนวคิดหลักอย่างไร และจัดเข้าประเภทของเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ จากนั้นจะนำไปลงบันทึกในตารางบันทึกประเภทเนื้อหา

-รายเรื่อง (Item) เป็นการกำหนดหน่วย เพื่อแยกพิจารณาเนื้อหาที่นำเสนอในรูปแบบของบทความ และสารคดี โดยพิจารณาเค้าโครงของเนื้อหาในการแยกแยะเค้าโครงของเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ

2. หน่วยในการระบุจำนวน (Unit of Enumeration)

-ความถี่ (Frequency) โดยการนับจำนวนชิ้นของเนื้อหาแต่ละประเภทของฉบับแยกส่วนจุดประกาย

-เนื้อที่ (Space) กระทำโดยการประมาณพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาแต่ละประเภท โดยหน่วยที่ใช้วัดเป็นหน้า

3. ผู้อ่าน

เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมในการเปิดรับความคิดเห็นและความคาดหวังของผู้อ่าน ตลอดจนข้อเสนอนะที่มีต่อฉบับแยกส่วนจุดประกาย ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างของคำถามดังต่อไปนี้

-คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของผู้อ่าน อันได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อ่านทั้งหมด

-คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ตนเอง เพื่อวัดการเปิดรับสื่อหรือความบ่อยครั้ง และพฤติกรรมการอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย ของผู้อ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย

-คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และความคาดหวังที่มีต่อเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกายในด้านต่างๆ อาทิ ปริมาณของเนื้อหาแต่ละประเภท ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา สารสำคัญของเนื้อหา และรูปแบบการเขียน ฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

1. ความเป็นมาของฉบับแยกส่วนจุดประกาย เสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของฉบับแยกส่วนจุดประกาย วิเคราะห์เป้าหมายในการออกฉบับแยกส่วนจุดประกาย โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจและผู้บริหารฉบับแยกส่วนจุดประกาย

2. การวิเคราะห์สภาพทั่วไป และกระบวนการทำงานของกองบรรณาธิการจุดประกาย โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะการบริหารงานในกองบรรณาธิการ ขั้นตอนในการทำงานของนักเขียนนักข่าว ตลอดจนสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกาย

3. การวิเคราะห์นโยบายและความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์นโยบายและแนวทางการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์สถาน

ภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกองบรรณาธิการ การวิเคราะห์ทัศนคติต่อวิชาชีพ และความคาดหวังที่มีต่อฉบับแยกส่วนจุดประกาย และการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเนื้อหาตามลักษณะของเนื้อหา สาระสำคัญ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

4. การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปริมาณการนำเสนอเนื้อหาแต่ละประเภทในหนึ่งฉบับ การวิเคราะห์ปริมาณ (ความถี่) ในการนำเสนอเนื้อหาแต่ละประเภท โดยแบ่งตามลักษณะของเนื้อหา สาระสำคัญ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

5. การวิเคราะห์ผู้อ่าน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้อ่าน เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการเป็นสมาชิกของผู้อ่าน สมาชิกหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ การวิเคราะห์พฤติกรรมการอ่านของผู้อ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย และการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการด้านเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเนื้อหาตามลักษณะของเนื้อหา สาระสำคัญ และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

6. การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างนโยบาย ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ กับเนื้อหาและผู้อ่านของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 คู่ คือ นโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการกับเนื้อหาที่นำเสนอ เนื้อหาที่นำเสนอกับเสนอความคิดเห็นของผู้อ่าน และความคิดเห็นของผู้อ่านกับความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ

โดยข้อมูลจากกองบรรณาธิการได้จากการจัดลำดับความคิดเห็นที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาว่า เนื้อหาประเภทใดมีความสำคัญ มีความเหมาะสมกับฉบับแยกส่วนจุดประกายมากน้อยเพียงใด ส่วนข้อมูลจากผู้อ่านได้จากการจัดลำดับความคิดเห็นและความต้องการของผู้อ่านเกี่ยวกับประเภทของเนื้อหาที่ควรนำเสนอ หรือมี

ความเหมาะสมกับฉบับแยกส่วนจุดประกาย และข้อมูลด้านเนื้อหาที่น่าเสนอ ได้จากการวิเคราะห์ปริมาณเนื้อหาแต่ละประเภท แล้วนำมาจัดลำดับตามปริมาณการนำเสนอ

การวิเคราะห์ความสอดคล้องสัมพันธ์ดังกล่าว นอกจากจะพิจารณาผลตามตารางแล้ว ผู้วิจัยจะใช้การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Rank Correlation) ในส่วนของการจัดลำดับลักษณะเนื้อหาและสาระสำคัญที่มีความสำคัญกับฉบับแยกส่วนจุดประกายด้วย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าร้อยละ

$$\text{สูตร ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบ}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

$$\text{หรือ ค่าร้อยละ} = \frac{\text{ปริมาณเนื้อหาแต่ละประเภท}}{\text{ปริมาณเนื้อหาทั้งหมด}} \times 100$$

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$$\text{สูตร } r = 1 - \frac{6 \sum D^2}{N(N^2-1)}$$

โดย N = จำนวนคู่ของข้อมูล

D = ผลต่างของอันดับที่ของข้อมูล